



**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма «Економіка»

Статус навчальної дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Дніпро – 2024

Ф 63 Фісуненко Н., М'ячин В. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Захист національної економіки» для здоб. вищ. освіти третього (освітньо-наукововго) рівня за спец. 051 «Економіка» ден./заоч. форм. навч. Дніпро : ДДУВС, 2024. 36 с.

РЕЦЕНЗЕНТ:

В'ячеслав МАКЕДОН, професор кафедри міжнародної економіки та світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, доктор економічних наук, професор.

УКЛАДАЧІ:

Надія ФІСУНЕНКО, завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук;

Валентин М'ЯЧИН, професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор економічних наук.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Робоча програма навчальної дисципліни.....	5
Плани практичних і семінарських занять.....	16
Методичні поради для виконання індивідуальної роботи.....	27
Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни.....	32
Додаток.....	34

ВСТУП

У сьогоднішніх умовах провідним завданням національної економіки як науки слід визнати дослідження особливостей економіки певної країни для обґрунтування основних пріоритетів та заходів економічної політики держави, спрямованих на досягнення найголовнішої ключової мети – захисту національної економіки та економічного розвитку країни.

Аналіз сучасного стану національної економіки, виявлення можливостей і перспектив її захисту представляє зацікавленість для сучасних майбутніх фахівців зі спеціальності 051 «Економіка», отже, особливості мінливого часу національної економіки, її проблеми та виклики, з якими вона зустрічається, залишаються актуальними для фахівців з аналітичної економіки та її захисту.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає ґрунтовні теоретичні та прикладні аспекти економічних процесів сучасної соціально-економічних систем.

Методичні рекомендації з дисципліни «Захист національної економіки», містять робочу програму дисципліни, методичні рекомендації до семінарських та практичних занять та рекомендації для індивідуальної роботи здобувачів, критерії поточного та підсумкового контролю, а також перелік рекомендованих джерел.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Захист національної економіки»: ознайомити здобувачів вищої освіти із закономірностями і особливостями функціонування національної економіки, вивчення сукупності економічних відносин на макрорівні, враховуючи особливості національної економічної безпеки.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності:

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

СК08. Здатність виявляти загрози розвитку національної економіки, розробляти заходи щодо її захисту.

СК09. Здатність розробляти науково обґрунтовані, ефективні інноваційні та інвестиційні проекти розвитку економіки.

Програмні результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у галузі економіки та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН10. Використовувати набуті знання та навички для виявлення загроз та формування механізму захисту національної економіки.

РН11. Розробляти ефективні заходи та проекти, спрямовані на стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки.

Пререквізити: Філософія науки та методологія наукових досліджень, Мова і термінологія наукових досліджень, Використання інформаційних технологій в науково-педагогічній діяльності.

Постреквізити: Моделювання процесів цифрової трансформації економіки, наукове обґрунтування інвестиційних та інноваційних проектів в економіці.

Програма навчальної дисципліни:

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сутність поняття «економічна безпека національної економіки». Мета та задачі забезпечення економічної безпеки національної економіки. Складові економічної безпеки національної економіки. Економічна безпека житлово-комунальної інфраструктури. Економічна безпека системи освіти. Економічна безпека децентралізованих автономних організацій. Економічна безпека як інтегральна характеристика соціальної системи. Чинники, які впливають на формування та рівень економічної безпеки національної економіки.

Характеристика національної економіки як макроекономічної системи. Закономірності розвитку національної економіки як соціально-економічної системи. Сутність та значення захисту національної економіки. Об'єкти та суб'єкти захисту національної економіки. Цілі, завдання та функції захисту національної економіки. Значення захисту національної економіки для розвитку соціально-економічних процесів в країні. Закордонний досвід щодо розробки заходів, спрямованих на забезпечення захисту економіки.

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інститути національної економіки. Інститути державної влади. Інститути місцевого самоврядування. Інститути громадянського суспільства. Економічні інститути. Соціальні інститути. Наднаціональні інститути. Характеристика структур по забезпеченню економічної безпеки національної економіки: Рада національної безпеки й оборони України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

Методика оцінки рівня економічної безпеки національної економіки за функціональними складовими. Поняття індикаторів економічної безпеки. Методика оцінка економічної безпеки як конкурентоспроможності держави на світовому ринку.

Сутність оцінки стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. Система індикаторів економічної безпеки. Методика визначення рівня економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Одиничні показники оцінки рівня економічної безпеки. Методика приведення одиничних показників економічної безпеки до єдиного універсального параметра, до інтегрального показника. Функція Харрінгтона. Діапазони визначення рівня економічної безпеки підприємства відповідно до теорії Харрінгтона.

ТЕМА 3. ПРОБЛЕМИ І ПРІОРИТЕТИ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сутність та характеристика проблем щодо захисту національної економіки. Оцінювання розвитку національної економіки. Основні пріоритетні напрями та механізми забезпечення захисту національної економіки.

Пріоритетні напрями економічної політики держави щодо захисту національної економіки. Механізм державного регулювання цін та інфляції. Механізм державної підтримки підприємницької діяльності. Механізм управління державним сектором економіки.

Механізм державного регулювання окремих галузей національної економіки: державне регулювання розвитку промислового виробництва. Державне регулювання агропромислового виробництва. Державне регулювання транспортної системи. Механізм реалізації соціальної політики держави. Державне регулювання рівня життя населення. Державне регулювання ринку праці. Оцінка та аналіз ризиків і загроз у національній економіці на сучасному етапі розвитку.

Управління економічними ризиками з врахуванням можливих соціально-економічних наслідків. Управління соціально-економічними системами з урахуванням нових викликів. Національний, регіональний та галузевий аспекти моделювання соціально-економічних процесів. Моделі прогнозування соціально-економічних процесів.

ТЕМА 4. ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Характеристика глобалізації як сучасного процесу розвитку світової економіки. Глобалізація як процес реалізації економічних інтересів. Процес поширення фінансової глобалізації. Фінансові холдинги, транснаціональні компанії, глобальні корпорації, міжнародні громадські організації. Фінансові кризи як основні загрози економіки країн. Вплив глобалізації на економічну безпеку вітчизняних суб'єктів господарювання та на національну економіку в цілому. Заходи щодо забезпечення відтворення фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва в умовах кризи.

Тіньова економіка як чинник дестабілізації економічного розвитку країни: її сутність, структура та функції. Причини і фактори криміналізації економіки. Економічна злочинність. Корупція, її сутність, типи та наслідки. Економіко-правові шляхи детінізації і декриміналізації економіки.

Економічна безпека та захист економіки в системі національної безпеки України. Концепція національної економічної безпеки. Інституційні основи системи національної економічної безпеки. Проблеми і пріоритети економічної безпеки України. Загрози національним економічним інтересам. Регіональні аспекти економічної безпеки України. Система управління національною економічною безпекою.

Особливості здійснення державними органами відповідних заходів щодо запобігання порушення законодавства соціально-економічними системами на ринку та їх припинення через застосування різних санкцій. Економічна розвідка та її роль для захисту національної економіки. Механізм структурної корекції національної економіки. Правовий та економічний захист внутрішнього ринку. Підтримка необхідного рівня резервів та гарантування стабільності національної економіки. Напрями покращення державного управління національною економікою в умовах глобалізації та європейської інтеграції України.

ТЕМА 5. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ БАЗИС ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.

Ризики та загрози використання інвестиційно-інноваційного потенціалу країни для захисту національної економіки в умовах глобалізації. Пріоритети реалізації інвестиційно-інноваційного потенціалу реального сектору для захисту національної економіки. Розробка науково обґрунтованих проєктів інвестиційно-інноваційного розвитку економіки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Національна економіка» передбачено:

- для денної /заочної форми навчання – екзамен.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерієм успішного проходження Здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Критерії оцінювання аудиторної роботи Здобувачів

БАЛІ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.

3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

**Критерії оцінювання самостійної роботи Здобувачів
денної форми навчання**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.
6-10	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
1-5	<p>Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.</p> <p>Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.</p>
0	<p>Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.</p>

**Критерії оцінювання індивідуальної роботи Здобувачів
денної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
11-15	<p>Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>
6-10	<p>Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
1-5	<p>Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.</p> <p>Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.</p>
0	<p>Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.</p>

**Критерії оцінювання самостійної роботи Здобувачів
для заочної форми навчання**

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
21-30	<p>Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>
11-20	<p>Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
1-10	<p>Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.</p> <p>Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.</p>
0	<p>Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.</p>

**Критерії оцінювання індивідуальної роботи Здобувачів
для заочної форми навчання**

БАЛЛИ	ПОЯСНЕННЯ
7-10	<p>Питання, винесені на самостійну роботу, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі завдання, передбачені самостійною роботою, виконані в повному обсязі. Під час самостійної роботи продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання та розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>
4-6	<p>Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час самостійної роботи продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, економічної теорії та практики.</p>

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
1-3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; поставлені завдання, передбачені планом самостійної роботи, виконані, деякі види завдань виконані з помилками. Окремі питання засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
0	Здобувач не готовий до виконання самостійного завдання, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.

Розрахунок підсумкової оцінки з дисципліни **«Національна економіка»** здійснюється відповідно до формули:

$$П = ПК + E \leq 100,$$

де ПК – бали за поточний контроль (40-60 балів),
E – бали за результатами складання екзамен.

Для денної форми навчання

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЕКЗАМЕН (E)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 30	≤ 15	≤ 15	≤ 40
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку екзамену (П) = ПК + E \leq 100			

Для заочної форми навчання

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль ЕКЗАМЕН (E)
Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	
≤ 20	≤ 30	≤ 10	≤ 40
≤ 60			
Підсумкова оцінка у випадку екзамену (П) = ПК + E \leq 100			

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС для денної та заочної форми навчання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за національною шкалою
	Залік	Екзамен/ диференц. залік	Оцінка
			Пояснення
90–100	зараховано	Відмінно	А «Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83–89		Добре	В «Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної.
75–82			С «Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68–74		Задовільно	Д «Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60–67			Е «Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за національною шкалою
	Залік	Екзамен/ диференц. залік	Оцінка
35–59	Незараховано	Незадовільно	FX «Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1–34			F « Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не засвоєний ; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі ; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Для навчальної дисципліни «Захист національної економіки» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: поточний контроль (може проводитись усно, письмово або у формі комп'ютерного тестування зокрема з використанням системи управління дистанційним навчанням «Moodle»), презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах, виступу на семінарських заняттях, ділових ігор, рефератів, есе.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчений навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	
Семестр II						
Тема 1. Сутність економічної безпеки національної економіки	24	4	2	2	16	дискусія, усні опитування, презентація
Тема 2. Інституційні основи системи економічної безпеки	24	4	2	2	16	дискусія, усні опитування, презентація
Тема 3. Проблеми і пріоритети економічної безпеки національної економіки	24	4	2	2	16	дискусія, усні опитування, презентація
Тема 4. Методичні основи оцінки економічної безпеки національної економіки	24	4	2	2	16	дискусія, усні опитування, презентація
Тема 5. Забезпечення захисту національної економіки в умовах глобалізації	24	4	2	2	16	дискусія, усні опитування, презентація
Всього за семестр II:	120	20	10	10	80	
Форма підсумкового контролю	Екзамен					

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з такими основними поняттями: національна економіка, структура національної економіки, економічна безпека національної економіки, захист національної економіки, економічна безпека як інтегральна характеристика соціальної системи.

План заняття:

1. Національна економіка як наука, сутність національної економіки, структура національної економіки.
2. Економічна безпека національної економіки.
3. Основні напрямки захисту національної економіки.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Визначте сутність поняття «національна економіка», чим категорія «національна економіка» відрізняється від категорії «соціально-економічна система»?
2. Дайте визначення поняття національний ринок і чим він відрізняється від внутрішнього ринку національної економіки?
3. З якими науками тісно співпрацює та перетинається національна економіка?
4. Ознаки національної економіки як єдиного складного господарського організму.
5. Складові економічної безпеки національної економіки.
6. Економічна безпека житлово-комунальної інфраструктури.
7. Економічна безпека системи освіти.
8. Економічна безпека децентралізованих автономних організацій.
9. Економічна безпека як інтегральна характеристика соціальної системи.
10. Основні складові економічної безпеки національної економіки.
11. Основні напрямки захисту національної економіки.

Практичне заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з основними загрозами і безпеками для національної національної економіки, з основними напрямками щодо підвищення рівня безпеки та захисту національної економіки.

План заняття:

1. Основні загрози і виклики існують для економічної безпеки національної економіки.
2. Роль держави в забезпеченні економічної безпеки.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Що означає поняття «економічна безпека» для національної економіки?
2. Які основні загрози і виклики існують для економічної безпеки національної економіки?
3. Які фактори впливають на економічну безпеку країни в сучасних умовах?
4. Які стратегічні резерви можна використовувати для забезпечення економічної безпеки країни?
5. Як економічна безпека впливає на загальний стан національної безпеки?
6. Які інструменти і механізми використовуються для забезпечення економічної безпеки?
7. Які ризики виникають внаслідок глобалізації і що це означає для економічної безпеки країни?
8. Які роль має держава в забезпеченні економічної безпеки?
9. Як впливають військові конфлікти та загрози на економічну безпеку країни?
10. Які заходи можна вжити для запобігання економічним кризам і забезпечення стабільності економіки?
11. Які можливості надає технологічний розвиток для підвищення економічної безпеки?
12. Як впливають зміни в міжнародному торговельному середовищі на економічну безпеку країни?
13. Які наслідки має велика залежність економіки від імпорту на економічну безпеку країни?

ТЕМА 2. ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з роллю інституцій у забезпеченні економічної безпеки національної економіки, їхніми функціями та механізмами дії, із взаємозв'язком між інституціональними основами та стійкістю економіки до зовнішніх та внутрішніх викликів.

План заняття:

1. Роль інституцій у забезпеченні економічної безпеки національної економіки.
2. Взаємозв'язок між інституціональними основами та стійкістю економіки до зовнішніх та внутрішніх викликів.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи групи здобувачів вищої освіти (командний виступ) з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які інституції відповідають за забезпечення економічної безпеки національної економіки?
2. Які основні функції виконують інституції в системі економічної безпеки країни?
3. Які механізми та інструменти використовуються цими інституціями для запобігання загрозам економічній безпеці?
4. Як впливає ефективність інституційної системи на стійкість економіки до зовнішніх шоків та внутрішніх криз?
5. Які основні аспекти потребують удосконалення в інституційній системі економічної безпеки для підвищення рівня захищеності національної економіки?
6. Які взаємозв'язки існують між інституційними основами системи економічної безпеки та іншими аспектами функціонування економіки?

Практичне заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з інституційних основами системи економічної безпеки України та оцінкою ефективності інституційних механізмів економічної безпеки України.

План заняття:

1. Аналіз інституційних основ системи економічної безпеки України.
2. Оцінка ефективності інституційних механізмів економічної безпеки України.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які інституції відповідають за забезпечення економічної безпеки національної економіки України?
2. Які основні функції виконують інституції в системі економічної безпеки України?

3. Які механізми та інструменти використовуються цими інституціями для запобігання загрозам економічній безпеці України?

4. Як впливає ефективність інституційної системи на стійкість економіки України до зовнішніх шоків та внутрішніх криз?

5. Які основні аспекти потребують удосконалення в інституційній системі економічної безпеки для підвищення рівня захищеності національної економіки України?

6. Які взаємозв'язки існують між інституційними основами системи економічної безпеки України та іншими аспектами функціонування її економіки?

7. Як впливають міжнародні угоди та співпраця на економічну безпеку України і яка роль відводиться внутрішнім інституціям у цьому контексті?

8. Які можливості відкриває перед Україною використання інституційних механізмів для підвищення економічної безпеки?

9. Як впливає політична стабільність на інституційні основи економічної безпеки України?

10. Які ризики виникають внаслідок корупції та недостатньої прозорості в інституційній системі економічної безпеки України?

11. Які можливості є для залучення громадськості до контролю за інституційними основами системи економічної безпеки України?

12. Які перспективи розвитку інституційних основ економічної безпеки України в умовах глобалізації та технологічних змін?

ТЕМА 3. ПРОБЛЕМИ І ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з загальною характеристикою проблем економічної безпеки.

План заняття:

Звичайно, ось чотири пункти плану до теми «Проблеми і пріоритети економічної безпеки національної економіки»:

1. Аналіз сучасних проблем економічної безпеки національної економіки.
2. Визначення пріоритетних напрямків у забезпеченні економічної безпеки.
3. Роль інституцій у забезпеченні економічної безпеки.
4. Механізми реалізації пріоритетів економічної безпеки.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які основні економічні загрози стоять перед національною економікою в сучасних умовах?
2. Які політичні чинники можуть вплинути на економічну безпеку країни?
3. Які соціальні проблеми можуть порушити стабільність економіки та як їх можна вирішити?
4. Як важливо розвиток інфраструктури для забезпечення економічної безпеки?
5. Які стратегічні сектори економіки потребують особливої уваги для забезпечення стійкості?
6. Які ризики пов'язані з міжнародною торгівлею та як їх можна зменшити?
7. Як впливає стан екології на економічну безпеку країни?
8. Як вирішуються питання енергетичної безпеки та диверсифікації джерел енергії?
9. Які можливості для розвитку та захисту фінансової системи для забезпечення економічної безпеки?
10. Як важливо забезпечення правової безпеки для економічного розвитку країни?
11. Як можна підвищити конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації?
12. Які заходи можуть бути вжиті для боротьби з корупцією та недостатньою прозорістю?
13. Які стратегічні кроки можуть бути вжиті для запобігання економічним кризам та забезпечення стійкості економіки?

Практичне заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з основними проблемами економічної безпеки національної економіки України та пріоритетними напрямками її захисту.

План заняття:

1. Аналіз проблем економічної безпеки України.
2. Формування стратегії пріоритетів економічної безпеки України.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які основні економічні виклики стоять перед Україною з погляду забезпечення економічної безпеки?
2. Які пріоритетні напрями розвитку економічної політики в Україні спрямовані на забезпечення стабільності економіки?
3. Які соціальні проблеми в Україні можуть впливати на економічну безпеку країни та як їх можна вирішити?
4. Як впливає політична нестабільність на економічну безпеку України?
5. Які можливості для розвитку інфраструктури в Україні є ключовими для забезпечення економічної безпеки?
6. Які стратегічні сектори української економіки потребують особливої уваги для забезпечення стійкості?
7. Як важлива роль міжнародного співробітництва для забезпечення економічної безпеки України?
8. Як вирішуються питання енергетичної безпеки та диверсифікації джерел енергії в Україні?
9. Які проблеми фінансової системи України впливають на економічну безпеку країни та як їх можна вирішити?
10. Як можна підвищити конкурентоспроможність української економіки та її захищеність у глобальних умовах?

ТЕМА 4. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з методологічними основами оцінки рівня економічної безпеки національної економіки.

План заняття:

1. Основні показники економічної безпеки України.
2. Характеристика основних показників економічної безпеки України.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які основні показники економічної безпеки України?
2. Дайте визначення поняття «виробнича складова національної безпеки України».
3. Дайте визначення поняття «енергетична складова національної безпеки України».

4. Дайте визначення поняття «демографічна складова національної безпеки України».
5. Дайте визначення поняття «зовнішньоекономічна складова національної безпеки України».
6. Дайте визначення поняття «інвестиційно-інноваційна складова національної безпеки України».
7. Дайте визначення поняття «макроекономічна складова національної безпеки України».
8. Дайте визначення поняття «соціальна складова національної безпеки України».
9. Дайте визначення поняття «бюджетна складова національної безпеки України».
10. Дайте визначення поняття «грошово-кредитна складова національної безпеки України».

Практичне заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з основними підходами до визначення інтегрального індексу економічної безпеки, до формування переліку індикаторів щодо визначення інтегрального індексу економічної безпеки та визначення характеристичних значень індикаторів.

План заняття:

1. Підходи до визначення інтегрального індексу економічної безпеки.
2. Формування переліку індикаторів щодо визначення інтегрального індексу економічної безпеки.
3. Визначення характеристичних значень індикаторів щодо визначення інтегрального індексу економічної безпеки.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань, для відповіді на питання застосовуються Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, що затверджено Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277)

1. Охарактеризуйте принцип репрезентативності, за яким формується множина (перелік) індикаторів для оцінки рівня економічної безпеки.
2. Охарактеризуйте діапазон характеристичних значень кожного індикатора для оцінки рівня економічної безпеки.
4. Розкрийте питання мінімального або абсолютно небезпечного рівня економічної безпеки.
5. Розкрийте питання критичного рівня економічної безпеки.
6. Розкрийте питання небезпечного рівня економічної безпеки.

7. Розкрийте питання незадовільного рівня економічної безпеки.
8. Розкрийте питання задовільного рівня економічної безпеки.
9. Розкрийте питання оптимального рівня економічної безпеки.
10. Розкрийте зміст індикаторів залежно від економічного змісту.
11. Наведіть особливості присвоєння характеристичних значень для кожного індикатора оцінки рівня економічної безпеки.

ТЕМА 5. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Семінарське заняття – 2 год.

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів з причинами і факторами криміналізації національної економіки.

План заняття:

1. Причини і фактори криміналізації економіки.
2. Економічна злочинність.

Підготувати відповіді на дискусійні питання:

(цільові виступи здобувачів вищої освіти з презентаційним матеріалом для розкриття дискусійних питань)

1. Які загрози становить глобалізація для економічної безпеки національної економіки?
3. Як можна захистити внутрішній ринок від дешевого імпорту в умовах глобалізації?
4. Як впливає зовнішній борг на економічну безпеку країни?
5. Які заходи необхідно вжити для захисту вітчизняного виробництва в умовах глобалізації?
6. Які можливості надає глобалізація для розвитку малих та середніх підприємств?
7. Як впливає глобалізація на рівень зайнятості та соціальну сферу?
8. Які механізми монетарної політики використовуються для забезпечення стійкості в умовах глобалізації?
9. Економіко-правові шляхи детінізації і декриміналізації економіки.
10. Вплив тіньової економіки на загрози економічній безпеці країни.
11. Тіньова економіка як загроза національній безпеці.
12. Тіньова економіка як негативний фактор економічної безпеки України.
13. Корупція і тіньова економіка в системі соціально-економічних відносин суспільства

Навчальна мета заняття: ознайомлення здобувачів вищої освіти з сутністю та основними складовими національної безпеки та захисту національної економіки.

План заняття:

1. Економічна безпека у системі національної безпеки України.
2. Проблеми і пріоритети економічної безпеки України.
3. Загрози національним економічним інтересам.
4. Система управління національною економічною безпекою та захистом економіки.

Практичне завдання:

На сайті Національного антикорупційного бюро України у розділі «Діяльність» / «Звіти» / «Звіти про роботу» ознайомтеся з останнім звітом: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/zvit_0.pdf.

Дайте відповіді на дискусійні питання:

1. У чому полягає специфіка національної економічної безпеки як економічної категорії?
2. Що таке національні економічні інтереси?
3. За якими ознаками класифікуються загрози економічній безпеці держави?
4. Назвіть базові елементи структури концепції національної економічної безпеки.
5. Охарактеризуйте основні принципи захисту як базового елементу системи національної економічної безпеки.

Практичні завдання:

1. Визначте головні, реальні та потенційні на Ваш погляд, загрози економічній безпеці України на сучасному етапі розвитку та обґрунтуйте стратегічні напрями їх нейтралізації (або попередження).
2. Користуючись даними Державної служби статистики України, Національного банку України, оцініть фактичний стан економічної безпеки в Україні. Заповніть табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники (індикатори) економічної безпеки держави

№ з/п	Показники	Граничні показники	Фактичний стан в Україні
1	ВВП на душу населення: – від рівня розвинутих країн – від загальноосвітнього рівня	$\geq 50 \%$ $\geq 100 \%$	
2	Частка у промисловому виробництві, %	$\geq 70 \%$	
3	Обсяг інвестицій (% до ВВП)	$\geq 25 \%$	
4	Асигнування на науку (% до ВВП)	$\geq 2 \%$	
5	Рівень безробіття, %	$\leq 7 \%$	
6	Рівень інфляції за рік, %	$\leq 20 \%$	
7	Державний борг (% до ВВП)	$\leq 60 \%$	
8	Дефіцит бюджету (% до ВВП)	$\leq 5 \%$	
9	Грошова маса (% до ВВП)	$\geq 50 \%$	
10	Обсяг іноземної валюти відносно гривневої маси (коефіцієнт доларизації), %	$\leq 10 \%$	
11	Частка населення за межею бідності, %	$\leq 10 \%$	
12	Рівень продовольчої залежності (частка спожитих імпортних продуктів харчування), %	$\leq 30-35 \%$	
13	Кредитно-дебіторська заборгованість (% до ВВП)	$\leq 10-15 \%$	
14	Відношення загально торгівельного обігу (% до ВВП)	$\leq 25 \%$	
15	Рівень капіталізації фондового ринку (% до ВВП)	$\geq 20 \%$	
16	Тіньова економіка, (% до ВВП)	$\leq 20 \%$	

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Процес виконання індивідуальної роботи складається з наступних етапів:

1. Ознайомлення з рекомендованою літературою та добір додаткових джерел.
2. Визначення основних теоретичних проблем, які мають бути вирішені в роботі.
3. Складання плану теоретичних питань роботи
4. Підготовка реферату (або есе).

Термін виконання самостійної та індивідуальної роботи:

- **початок роботи** починається після першої ознайомчої лекції з навчальної дисципліни;
- **закінчення та здача роботи на перевірку** на чотирнадцятому навчальному тижні (останній тиждень листопада).

Тематику для індивідуальної роботи здобувачі вищої освіти обирають самостійно за бажанням (попередньо обговоривши теми з викладачем) (Додаток 1).

Вимоги оформлення роботи

Індивідуальна робота, як правило, виконується з використанням ПК та прикладних програмних засобів. Текст роботи має бути написаний українською мовою, грамотно, чітко, без повторень у форматі А4 (у т.ч. таблиці, схеми, діаграми, графіки тощо).

У готовому тексті роботи не дозволяється скорочувати слова та використовувати аббревіатури (крім загальноприйнятих).

Текстова частина. Текст роботи має бути надрукований з інтервалом півтора рядкових інтервали та висотою літер і цифр не менш, ніж 1,8 мм (шрифт 14 Times New Roman).

Текст повинен мати поля з 4-х боків аркуша: верхнє і нижнє не менше 20 мм, ліве – 25 мм, праве – не менше 15 мм.

Сторінки нумерують арабськими цифрами разом з титульною сторінкою.

Рубрикація. Текст роботи поділяють на окремі питання.

Наприклад:

ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ

Текст реферату (ВСПУП, ПЛАН).

ВИСНОВКИ.

Список використаних джерел.

Ілюстрації. Ілюстрації (рисунок, схеми, графіки, діаграми) слід розташовувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на початку наступної сторінки. Всі рисунки, слід нумерувати послідовно в межах кожного розділу, за виключенням ілюстрацій, графіків, схем поданих у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера пункту і порядкового номера, відокремлених крапкою, наприклад, «Рис. 1.2. Структура органів державної фіскальної служби України» (другий рисунок першого пункту). Номер та назва розміщують під ілюстрацією.

Якість ілюстрації повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації повинні бути підготовлені власноруч а не скопійовані з іншого джерела.

В залежності від дослідження, його задач та розмірів в роботі можуть бути використані діаграми та графіки, які готуються автором власноруч, за допомогою відповідних програм та мати вигляд (площинні, лінійні та об'ємні).

В свою чергу «площинні» діаграми поділяються на секторні, стовпчикові, квадратні, кругові. При побудові цих діаграм слід дотримуватись таких правил:

- стовпчики повинні бути однакової ширини;
- їх слід розміщувати на однаковій відстані один від одного або щільно;
- поряд з масштабною шкалою слід розташовувати цифрові написи.

Секторна діаграма – це коло, поділене на сектори. Цей вид діаграм використовується для характеристики структури або структурних зрушень.

Лінійні діаграми широко використовуються для характеристики виконання плану, розвитку явищ упродовж часу, при вивченні зв'язку між ознаками та законами розподілу. Лінійні діаграми будуються на координатному полі чи на числовій сітці. На осі абсцис слід відкладати у вибраному масштабі час, на осі ординат – значення показників на цей період часу.

Після назв діаграм, рисунків, графіків крапка не ставиться.

Приклад оформлення рисунку

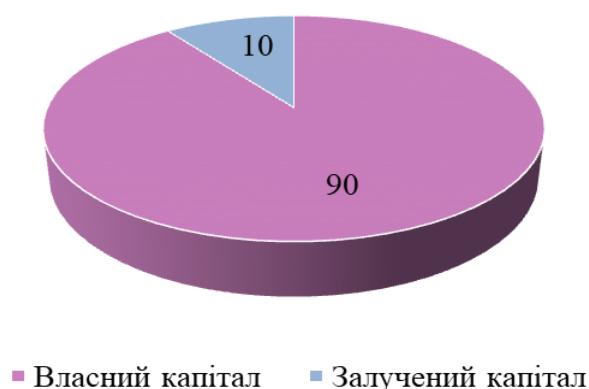
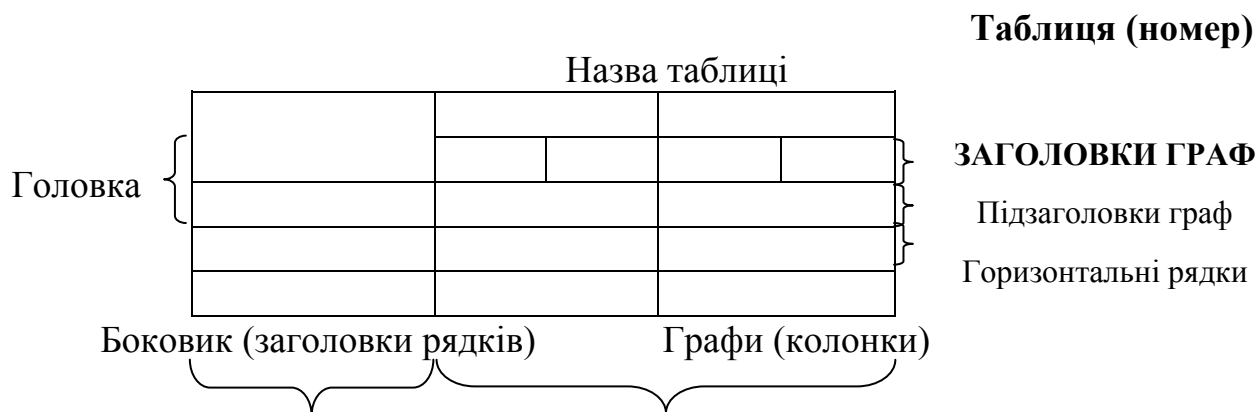


Рис.2.5. Середньорічна кількість працюючих на суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб в період з 2015 по 2018 рік*

**Джерело: побудовано на основі 112, с. 3]*

Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Приклад побудови таблиці:



Горизонтальні та вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії зліва, справа і знизу, що обмежують таблицю, можна не проводити, якщо їх відсутність не утруднює користування таблицею. Діагональне ділення головок таблиць не допускається.

Розмір головки таблиці не регламентується, але висота рядка повинна бути не менша 8 мм (шрифт № 10).

На всі таблиці мають бути посилання в тексті звіту. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1. – перша таблиця другого розділу.

При перенесенні частини таблиці на наступну сторінку допускається заміна її головки або боковиків відповідними номерами, нумеруючи арабськими цифрами (як у першій частині таблиці). Слово «таблиця___» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці __» з зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф та рядків таблиць слід писати з великої літери, а підзаголовки з малої літери, якщо вони складають одне речення із заголовком. Якщо вони мають самостійне значення, то пишуться з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Заголовки і підзаголовки граф вказуються в однині. Заголовки граф, як правило, записують паралельно рядкам таблиці. У разі необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф.

Таблицю з великою кількістю рядків можна перенести на інший аркуш. При перенесенні таблиці на іншу сторінку назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розташовувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Графу «номер за порядком» в таблицю включати не допускається. При необхідності нумерацію показників, параметрів або інших даних слід вказувати в першій графі (боковику) таблиці безпосередньо перед їх назвою.

Таблицю (залежно від її розміру) розташовують під текстом, у якому вперше надається посилання на неї, а при необхідності - у додатку. Допускається розташування таблиці уздовж довгого боку аркуша документа.

Якщо всі параметри (показники), що наведені в графах таблиці виражені в одній і тій же одиниці величин, тоді її позначення можна розташувати над таблицею справа, а при поділі таблиці на частини - під кожною її частиною. Якщо у більшості граф таблиці наведені показники (параметри), що виражені одними і тими ж одиницями фізичних величин (наприклад, у тисячах гривень), але є графи з показниками, що виражені в інших одиницях фізичних величин, то над таблицею слід писати найменування переважаючого показника і позначення його фізичної величини, а в підзаголовках інших граф наводити розмірність інших параметрів.

Якщо чисельні значення величини в графах таблиці виражені в різних одиницях фізичної величини, їх позначення (розмірність) показують у підзаголовку кожної графи.

Позначення одиниці фізичної величини, загальної для усіх даних в рядку, слід вказати після її найменування.

Числове значення показника проставляють на рівні останнього рядка найменування показника. Значення показника у графі, яке наводиться у вигляді тексту, записують на рівні першого рядка найменування показника.

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 1.2.

Рейтинг України за показниками сфери міжнародної торгівлі*

Показник	Рейтинг України	Три найкращі країни	Три найгірші країни
Документи на експорт	31 з 40	Франція, Канада, Естонія	Туреччина, Польща, Франція
Час на експорт	33 з 40	Естонія, Данія	Туреччина, Польща, Франція

*Джерело: складено на основі [149, с. 23-29]

Після таблиці обов'язково має бути вказано джерело (так само як і у випадку з ілюстрацією). Між ілюстрацією або таблицею і продовженням наукової роботи повинен бути 1 інтервал.

Текст, що повторюється в рядках однієї і тієї ж графи та складається з однозначних слів, які чергуються з цифрами, замінюють лапками. Якщо текст, що повторюється, складається із двох і більше слів, при першому повторенні його замінюють словами «те ж», а далі – лапками. Якщо попередня фраза є частиною наступної, то допускається заміна її словами «те ж» і додати додаткові відомості.

Не допускається заміняти лапками цифри, які повторюються, математичні знаки, процента і номери, позначення нормативних документів.

У разі відсутності окремих даних, в таблицю слід поставити прочерк.

Цифри в графах таблиць повинні проставлятися так, щоб розряди чисел по всій графі були розташовані один під другим, якщо вони відносяться до одного показника. В одній графі повинна бути дотримана, як правило, однакова кількість десятинних знаків для всіх значень величин.

Таблиці, за необхідністю, можуть бути перелічені у змісті з зазначенням їх номерів, назв (якщо вони є) та номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Формули. Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3.) – третя формула першого розділу.

Номер формули зазначають на рівні формули у дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, слід наводити безпосередньо під нею у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Пояснення значення кожного символу слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Приклад оформлення формули

Інтегральний показник реалізації потенціалу сектору малого і середнього бізнесу повинен мати вигляд лінійної згортки:

$$ISME = \sum_{j=1}^m \alpha_j \times z_j \quad (1.1)$$

де α_j – вагові коефіцієнти, що визначають ступінь внеску j -го показника в інтегральний індекс;

z_j – нормалізовані значення вхідних показників x_j .

Формули, що йдуть одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Усі формули, якщо їх у роботі більше однієї, повинні нумеруватися наскрізною нумерацією арабськими цифрами, за винятком формул, які розміщені у додатках. Допускається нумерація формул у межах розділу. У цьому випадку, номер формули складається із номера розділу та порядкового номера формули, які розділені крапкою (як показано вище для формули 1.1.).

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках операцій, які виконуються, причому знак на початку наступного рядка повторюється. При перенесенні формули на знаку множення використовують знак « \times ».

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основні нормативні акти:

1. Конституція України. К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1996. 142 с.
2. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 21.10.2011 р. № 1000/2011.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Закон України від 28.08.2014 р. № 744/2014.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Закон України від 26.05.2015 р. № 287/2015.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Закон України від 16.06.2015 р. № 341/2015.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Закон України від 24.09.2015 р. № 555/2015.
7. Про заходи щодо протидії зменшенню податкової бази і переміщенню прибутків за кордон: Закон України від 28.06.2016 р. № 180/2016.
8. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-IV.
9. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277.

Підручники та навчальні посібники:

1. Галушка З.І., Поченчук Г.М. Економіка: теорія і практика. Підручник. Чернівці: Чернів. нац. ун-т. 2020. 232 с.
2. Національна економіка: Підручник / за заг.ред. проф., к.е.н. Круша П.В. Київ. Каравела; Піча Ю.В., 2018. 536 с. українською мовою; Ухвалено Вченою радою No 7; дата 25.06.2018
3. Національна економіка: навч.посібн./ під ред. О.Носової. Центр навчальної літератури, 2019, 512с.
4. Національна економіка. Навчальний посібник. За загальною редакцією Л.С. Шевченко. Київ. Вид-во «Право», 2019. 82 с.
5. Національна економіка: навч.посібник (у рисунках, схемах і таблицях) / О.І.Котикова, О.А.Горбаченко, Т.Г.Олійник, І.Г.Крилова, О.І.Мельник, О.А.Купшина-Миколаїв: Іліон, 2020.196с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Безпалько О. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник. К. : Кафедра, 2020. 310 с.
2. Мельникова В. І. Національний економіка: навч. посібник. К. : ЦНЛ, 2019. 248 с.
3. Мокій А. І. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України в глобальному середовищі: монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України», 2019. 872 с.

4. Носова О. В. Національна економіка: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2019. 512 с.
2. Сірко А. Проблема якості економічного зростання України: теоретичні підходи та рутини політики. *Вісник ЗУНУ*. 2019. № 1. С. 1-21.
3. Чернявська О. В. Національна економіка: навч. посібник. К. : Алерта, 2018. 502 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Забарна Е. М., Козакова О. М., Чередниченко В. А. та ін. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації: монографія. Херсон : Олді+, 2019.
2. Захист національної економіки та управління її розвитком: кол. монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 376 с.
3. Проданова Л. В. Національний економічний розвиток: концепція, механізм, ресурсне забезпечення: монографія. К. ЦУЛ, 2018. 330 с.

Інші джерела:

1. Fletcher, J. (2018). An Empirical Examination of the Diversification Benefits of U.K. International Equity Closed-End Funds. *International Review of Financial Analysis*, 55, 23-34.
2. MSCI Index Performance. Morgan Stanley Capital International. URL : <https://www.msci.com/end-of-day-data-search>.
3. MSCI Market Cap Indexes. The MSCI Global Investable Market Indexes (GIMI) Methodology: Country Classification. Morgan Stanley Capital International. URL : <https://www.msci.com/market-capweighted-indexes>.
4. Rogach, O. I., & Dziuba, P. V. (2018). Exchange Rate Risks of International Portfolio Investments: Comparative Analysis of Ukrainian and other Frontier Markets. *Journal of Transition Studies Review*, 24(1), 31-45.
5. Альошина Т. А., Фісуненко Н. О., Сидоров О. А. Модель інноваційного розвитку промислового підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 3 (36). С. 25-33.
6. Діба М. І. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 50-63.
7. Забарна Е. М. Наукове обґрунтування та запровадження системи організаційно-управлінських інновацій в розвитку регіону. *Проблеми економіки*. 2018. № 3. С. 152-156.
8. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Київ, 2019.
9. Станкевич Ю. Ю. Сутність та характерні риси сучасного домогосподарства. *Формування ринкової економіки*. 2018. № 19. С. 40-46.
10. Фісуненко Н. О., Альошина Т. В. Інноваційна модель розвитку підприємства. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 23-24 вересня 2022 р.). Одеса, 2022. 596 с.

ДОДАТОК

Додаток 1

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Економічна система як конститутивна складова соціальної системи.
2. Соціально-економічний розвиток країни та його планування.
3. Корпоративні економічні інтереси розвитку, їх сутність та види.
4. Корпоративні економічні інтереси безпеки, їх сутність та види.
5. Корпоративні права, їх сутність, види та значення для життєдіяльності акціонерного товариства.
6. Тіньова економіка як форма загрози, її сутність та загальна характеристика.
7. Корупція як форма загрози, її сутність та загальна характеристика.
8. Економічні злочини як форма загрози, її сутність та загальна характеристика.
9. Недобросовісна конкуренція як форма загрози, її сутність та загальна характеристика.
10. Методики діагностики загроз, їх характеристики.
11. Основні механізми впливу держави на економічну безпеку економічну систему та механізми взаємодії у її забезпеченні.
12. Основна мета та завдання держави у забезпеченні економічної безпеки.
13. Основні чинники, що впливають на формування організаційної структури служби економічної безпеки та штату.
14. Класифікація загроз соціальній системі.
15. Форми загроз, їх сутність, зміст та механізми реалізації.
16. Видові функції методи та засоби забезпечення безпеки.
17. Безпекова діяльність як об'єкт та метод пізнання.
18. Сутність, структура та загальна характеристика технології управління безпековою діяльністю.
19. Соціальні аспекти економічної безпеки.
20. Безпека соціально-економічних систем в умовах глобалізації.
21. Соціальна відповідальність бізнесу.
22. Соціально-економічна складова національної безпеки.
23. Класифікація соціально-економічних систем країн у світовій економіці.
24. Трансформація соціально-економічних систем
25. Особливості соціально-економічних систем.
26. Соціально-економічні системи та їхні властивості
27. Критерії діагностики стану та визначення рівня безпеки організації.
28. Сутність та основні властивості соціальної системи.
29. Внутрішнє і зовнішнє середовище соціально-економічної системи.
30. Проблематика формування організаційної культури в сучасному менеджменті.

Для нотаток

Навчальне видання

**Фісуненко Надія Олександрівна
М'ячин Валентин Георгійович**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»**

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма «Економіка»

Статус навчальної дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Є. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 2,1. Обл.-вид. арк. 2,25.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.